

Handläggare
Thomson Giggi

Datum
2016-03-21

Diarienummer
UBN-2016-0860

Utbildningsnämnden

Genomlysning av modersmål i förskolan

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden föreslås besluta

att med utgångspunkt i presenterad genomlysning ge förvaltningen i uppdrag att till nämndens sammanträde den 1 juni 2016 återkomma med förslag till organisation för modersmålsstödet i förskolan.

Ärendet

I utbildningsnämndens verksamhetsplan för 2016 finns som en av årets angivna aktiviteter att utveckla verksamheten med modersmålstöd i förskolan.

Föreliggande genomlysning utgör ett första steg i detta arbete.

Utbildningsförvaltningen

Birgitta Pettersson
Direktör

Handläggare
Giggi Thomson

Datum
2016-03-10

Diarienummer
UBN-2016-0860

Genomlysning av modersmål i förskolan

Ansvarig för genomlysningen

Giggi Thomson

Varför gör vi en genomlysning?	Förskolans läroplan föreskriver att barnets språk och kultur skall vara ett levande inslag i barnets vardag på förskolan. Uppsala kommuns modersmålsenhet ger språk och kulturstöd till aktuella barn vid ett tillfälle varje eller varannan vecka. Detta är inte förenligt med uppdraget i läroplanen.
Lagstiftning	Enligt skollagen (8 kap. 10 §) ska förskolan medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165) understryks sambandet mellan språk och lärande samt mellan språk och identitetsutveckling. Förskolläraren har ansvaret för uppdraget. Av Skolverkets Allmänna råd om förskolan framgår att arbetslaget på förskolan på olika sätt ska uppmuntra och skapa möjligheter för barn med annat modersmål än svenska att använda både svenska och sitt eller sina modersmål i förskolans dagliga aktiviteter. Vidare framhålls att ett språkligt lärande blir bäst genom att språket används i meningsfulla sammanhang i vardagen.
Nuvarande organisation Bemanning Kostnader	Modersmålsenheten inom avdelningen för individstöd ansvarar för modersmålsstöd till barn i förskolan. På modersmålsenheten arbetar 80 modersmålspedagoger 2 administratörer och en enhetschef. Omräknat i årsarbetare bli det 68 heltidstjänster. Av dessa är 50,5 tillsvidareanställda. Respektive förskola är ansvarig att anmäla aktuella barn till modersmålsenheten. Modersmålspedagogerna arbetar på olika sätt på

	förskolorna beroende på både förskolans arbetssätt men också beroende på den enskilda modersmålspedagogens upplägg på stödet. En del modersmålspedagoger är inkluderade i vardagsarbetet på förskolan och andra arbetar enskilt med det/de aktuella barnen. År 2016 har modersmålsstöd i förskolan en budget på 24 980 tkr Om en förskola själv ordnar modersmålsstöd utbetalas ett bidrag på 700 kr/mån och barn till förskolan. Hur mycket tid varje barn får av modersmålsstöd beror på hur många barn i det aktuella språket som finns på förskolan. Är de flera så tas mindre tid i anspråk till fördel för de barn som är ensamma i sitt modersmål på en förskola. Generellt så får varje barn ca 30 minuter per vecka och är barnet ensamt i sitt språk på förskolan blir det ca 40 minuter. Om det är få barn på en förskola i ett språk, eller det är en förskola som ligger långt bort och kräver lång restid, kan modersmålspedagogen komma varannan vecka istället för varje vecka. <i>Skolinspektionens granskning</i> Under 2013 genomförde Skolinspektionen en tillsyn av förskolan i Uppsala kommun. Skolinspektionen lämnade ett föreläggande som innebär att kommunen måste se till att alla barn i kommunens förskolor som har ett annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla sitt modersmål och sin kulturella identitet i förskolans kontinuerliga verksamhet. Inspektionen konstaterade att det saknades strategier för att möta dessa barn. Det var inte alltid synligt i förskolornas miljöer att verksamheten är mångkulturell och det saknades kunskap, speciellt på de förskolor som hade få eller inga barn med annat modersmål än svenska, om hur uppdraget ska omsättas i praktiken.
Hur många individer/brukare/elever berörs?	I februari 2016 finns det 2303 inskrivna på modersmålsenheten. Av dem finns 578 på enskilda förskolor och för 37 barn ordnar förskolan själv modersmålsstödet.
Synpunkter från berörda verksamheter.	<u>Från modersmålspedagoger</u> Många pedagoger påtalar att förskollärare behöver stöd i uppdraget att skapa en god språkmiljö för barnen och att ha ett mångkulturellt arbetssätt. Det ges förslag på att detta kan ske antingen som ett sorts konsultstöd som förskolorna får eller att modersmålspedagogerna i sitt arbete stöder förskolläraren i detta uppdrag. Modersmålspedagogerna uttrycker oro över att förskollärarna inte alltid har kompetens att ge stöd i olika språk och kulturer. Olika organisationsformer har föreslagits. Ett exempel är att bibehålla nuvarande organisation med förändrat uppdrag till att bli konsultativt. Ett annat exempel är fast anställda modersmålsstödjare på förskolorna. <u>Från kommunens förskoleverksamhet</u> Chefer och förskollärare har uttryckt missnöje med nuvarande

	modersmålsstöd eftersom det ges i för liten omfattning och för sällan för att tillgodose barnens behov. Förskolan har under ett par år utbildat personal kring mångkulturalitet och språkutvecklande arbetssätt. Representanter från verksamheten framhåller att dessa fortbildningar måste fortgå tills all personal är vidareutbildad. Förskolan påtalar vidare behov av både språkstöd vid introduktion av nykommande barn samt konsultstöd kring omställning i arbetssätt på förskolorna. Önskvärt är också att anställa fler med flerspråkig kompetens
Annan förvaltning som berörs?	Nej
Nationell bild, analys och bedömning	<i>Nationell bild</i> Forskning visar att pedagoger inom förskolans verksamhet kan komma att påverka flerspråkiga barns syn på sig själva och sin syn på sin egen flerspråkighet. Om omgivningen uppmuntrar flerspråkighet och ser det som en värdefull kompetens så blir ofta resultatet att barnet använder alla sina språk (Ladberg, G. (2003)). Skolinspektionen granskade 2010 insatser för språk- och kunskapsutveckling för barn med annat modersmål än svenska i sammanlagt 21 förskolor och grundskolor. Därutöver har Skolinspektionen år 2015 gjort en särskild granskning av modersmålsstödet i förskoleklass. Båda dessa granskningar visar på stora brister i att arbetet med att ge flerspråkiga barn förutsättningar för en optimal språk- och kunskapsutveckling. Bland annat framhåller Skolinspektionen att modersmålsundervisningen i skolan ofta lever ett eget liv utan samband eller samverkan med övrig undervisning. Det finns visserligen en generellt positiv inställning i både förskolor och skolor till att barnen ska utveckla en fungerande flerspråkighet och både personal och ledning inser modersmålets betydelse för barnens språk- och kunskapsutveckling. Samtidigt ser inte skolan utvecklingen av ett välfungerande modersmål som allas angelägenhet utan oftast som "någon annans ansvar", ibland en modersmåls lärare, ibland föräldrarna. I den kunskapsöversikt som SWECO våren 2015 gjorde på uppdrag av Uppsala kommun, konstateras att en modersmålspedagog som arbetar med barnens modersmål några timmar i veckan inte är tillräckligt. Det är av stor vikt att all pedagogisk personal på förskolan arbetar aktivt med barnens språkutveckling i samtliga språk. Att inta ett interkulturellt förhållningssätt är ytterligare en metod att använda sig av för att ta sig an uppdraget om modersmålsstöd. <i>Analys och bedömning</i> I samband med redovisningen av SWECO's rapport i juni 2015 fattade

	utbildningsnämnden beslut att uppdra till förvaltningen att se över organisationen för modersmålsstöd i förskolan och förskoleklass, samt att ge förvaltningen i uppdrag att under hösten 2015 förelägga nämnden förslag till organisation för modersmålsstöd i förskolan och förskoleklass. (2015-06-18 § 147, dnr UBN-2015-0807) Då arbetet blev försenat togs frågan med som ett uppdrag i utbildningsnämndens verksamhetsplan för 2016. Mot bakgrund både av den egna verksamhetens analys, påtalande från Skolinspektionen och bilden på nationell nivå är det angeläget att omforma verksamheten med i förskolan så att den möter barnens rätt till stöd för sin modersmålsutveckling. Föreliggande genomlysning är första steget i detta arbete.
Rekommendation	Utbildningsförvaltningen bör få i uppdrag att arbeta fram ett förslag till ny organisering av modersmålsstödet i förskolan så att följande punkter beaktas - Lagstiftningens krav på ett arbete integrerat i förskolornas vardag - Förskolornas behov av stöd vid omställning av verksamheten för att skapa en god språkmiljö för barnen och ett mångkulturellt arbetsätt. - Förskolornas behov av kompetensutveckling och personal med flerspråkig kompetens - Förskolornas behov av stöd vid introduktion av nykommande barn - Förutsättningar för likvärdighet mellan förskolor